

proceedings has a procedural nature, which is reflected in the content of the means and methods used during the execution of judgments and decisions of other authorities. Particular attention is paid to the essence of the main factors that determine the effectiveness of the execution of judgments and decisions of other authorities. The author has analyzed the criteria of the effectiveness of enforcement proceedings, which, taken together, represent the qualitative and quantitative indicators of the activities of public and private executives and the possibility of their regulatory consolidation. The means of administrative and legal ensuring of the effectiveness of enforcement proceedings have been determined; their essence has been revealed. It has been emphasized that the limitation and neutralization of the negative impact of the factors that nowadays determine the effectiveness of enforcement proceedings and prevention of these factors' genesis are provided at the level of administrative and legal mechanisms. The author offers to understand under administrative provision of enforcement proceedings the system of organizational and administrative measures taken by the competent subjects in order to create the conditions for the effective and guaranteed execution of judgments and decisions of other authorities. It has been established that the efficiency of enforcement proceedings depends on modern forms and methods that provide a balance of compulsion and encouragement, however the presence of the constitutional basis requires consideration the fundamental principles of state policy. It has been proved that enforcement proceedings as a separate sphere of imperious and administrative activities has a priority for the government, as evidenced by the latest changes and innovations in this field, implemented in legislative acts during the current year.

Keywords: enforcement proceedings, administrative and legal provision, administrative and legal principles, criteria of efficiency, state policy.

УДК 342.9

В. І. Фелик,

кандидат юридичних наук, доцент, директор Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. Досліджено науковий підходи до визначення поняття та структури адміністративно-правового статусу державного органу, розкрито значення поняття «адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності», охарактеризовано особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності на підставі аналізу положень законодавства в цій сфері.

Ключові слова: Національна поліція України, профілактика, діяльність, статус, суб'єкт.

Постановка проблеми. Ефективність здійснення Національною поліцією України профілактичної діяльності значною мірою залежить від обсягу її адміністративних повноважень у цій сфері. В свою чергу, останні визначаються правовим становищем Національної поліції України в системі адміністративних правовідносин, що виникають у процесі здійснення профілактики правопорушень. Національна поліція є новим органом в системі суб'єктів профілактичної діяльності. Особливість її становища порівняно з іншими суб'єктами профілактичної діяльності визначається специфікою адміністративно-правового статусу цього органу. У зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні ґрунтовного дослідження проблеми адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, в тому числі з урахуванням положень нового закону України «Про Національну поліцію».

Актуальність теми дослідження підтверджується недостатньою кількістю наукових робіт, присвячених особливостям адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, а також відсутністю належної законодавчої регламентації цього питання, що у поєднанні з необхідністю його комплексного наукового аналізу обумовлює важливість і своєчасність цієї статті.

Стан дослідження. Окремі аспекти адміністративно-правового статусу правоохоронних органів досліджували такі вчені, як В. Б. Авер'янов, О. О. Бандурка, Д. М. Бахрах, Н. В. Гудима, І. І. Комарницька, С. А. Курило, О. М. Макаренко, Ю. С. Назар, С. Г. Поволоцька, І. Б. Стахура, С. В. Шестаков, Н. В. Янюк та багато інших. Однак на сьогодні відсутні комплексні дослідження, присвячені особливостям адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, що ґрунтуються на сучасних підходах та оновленому законодавстві, що ще раз підкреслює важливість та актуальність запропонованої теми.

Метою статті є визначення особливостей адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. Для досягнення поставленої мети планується виконати такі **завдання**: визначити поняття та структуру адміністративно-правового статусу державного органу, розкрити значення поняття «адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності», виявити й охарактеризувати особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності на підставі аналізу положень законодавства в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Національну поліцію України наділено широким колом повноважень у сфері профілактики правопорушень і злочинів. Конкретні права та обов'язки поліції в цій сфері визначаються її адміністративно-правовим статусом.

Варто погодитись із думкою С. А. Курила, що адміністративно-правовий статус – одна з центральних правових категорій, яка має неабияке теоретичне і практичне значення, оскільки правовий статус є одним із тих якісних показників, за якими робляться висновки про рівень правової зрілості держави та суспільства [1, с. 525].

Для виявлення особливостей адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності необхідно з'ясувати значення категорії «адміністративно-правовий статус».

У словниковому значенні поняття «статус» (status – положення, стан) означає: 1) стан, що склався, положення; 2) правове становище [2, с. 782]. У спеціальній науковій літературі правовий статус визначається як система визнаних і гарантованих державою в законодавчому порядку прав, свобод та обов'язків, а також законних інтересів людини як суб'єкта права. Він відображає весь комплекс зв'язків людини із суспільством, державою й оточуючими людьми [3, с. 129].

Отже, правовий статус притаманний усім особам, оскільки завдяки йому визначається їх становище в системі правовідносин, включно із зв'язками з іншими суб'єктами. Правовий статус також обумовлює обсяг прав та обов'язків особи в конкретному виді правовідносин. В адміністративних правовідносинах учасники наділяються адміністративно-правовим статусом.

На думку Н. В. Гудими, адміністративно-правовий статус – це система обов'язків, прав і повноважень як окремих органів державного управління, так і відповідних посадових осіб, щодо яких законами або нормативними правовими актами такі обов'язки, права і повноваження визначаються [4, с. 82]. Схожої точки зору дотримується В. Б. Авер'янов, який указує, що адміністративно-правовий статус охоплює комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав та обов'язків, які закріплено за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права [5, с. 194].

Водночас необхідно зазначити, що адміністративно-правовий статус мають не лише державні органи та їх посадові особи, але і громадяни й інші фізичні та юридичні особи, які вступають в адміністративні правовідносини. Крім того, до структури адміністративно-правового статусу слід включити не тільки суб'єктивні права та обов'язки, але й інші елементи, зокрема мету вступу у правовідносини, взаємодію з іншими суб'єктами тощо.

Говорячи про адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, необхідно враховувати специфіку адміністративно-правового статусу державного органу. Так, на думку О. О. Бандурки, правовий статус державного органу – це певна сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [6, с. 23]. Звідси випливає, що державний орган, вступаючи в

адміністративні правовідносини, реалізує свої владні повноваження. Погоджуючись із зазначеною особливістю адміністративно-правового статусу державного органу, уточнимо, що реалізація державно-владних повноважень не в усіх випадках означає, що державний орган займає керівне становище по відношенню до іншого суб'єкта. Такий висновок ґрунтується на тому, що державні органи можуть вступати в різні види адміністративних правовідносин, у тому числі ті, в яких відсутні зв'язки влади-підпорядкування.

Важливо зауважити, що, говорячи про адміністративно-правовий статус державного органу, необхідно враховувати, що безпосереднім носієм адміністративних прав та обов'язків виступає посадова особа цього органу, адже від імені будь-якого державного органу завжди виступає його посадова особа, як правило керівник.

В. С. Венедиктов та М. І. Іншин вважають, що статус державного службовця передбачає: 1) наявність у нього повноважень і можливості виступати в межах своєї компетенції від імені держави через державні органи, а також підвищену відповідальність службовця; 2) безпосередню причетність за родом роботи до підготовки, ухвалення (або) втілення в життя державно-управлінських рішень; 3) поєднання нормативно регламентованої діяльності з можливостями ухвалення вольових рішень на підставі регулюючих її правових норм і суб'єктивної інтерпретації ситуації [7, с. 23–24]. Тож, адміністративно-правовий статус державного службовця є похідним від статусу державного органу, в якому він проходить службу.

Правовий статус Національної поліції визначається статтею 1 Закону України «Про Національну поліцію», згідно з якою це – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [8]. Статус Національної поліції як органу виконавчої влади відзначається особливими завданнями та функціями, що покладаються на неї, управлінськими повноваженнями її посадових осіб – поліцейських. Між тим, зазначене не дозволяє конкретизувати правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, тому звернемось до наукового визначення цього поняття.

Так, І. Б. Стахура, досліджуючи адміністративно-правовий статус громадського формування з охорони громадського порядку у сфері профілактики адміністративних правопорушень та злочинів, визначає його як закріплену нормами адміністративного права сукупність ознак, які визначають правове становище означеного формування у відносинах з державними та самоврядними органами, фізичними та юридичними особами під час планування й здійснення профілактичних заходів. Зміст правового статусу громадського формування у сфері профілактики правопорушень передбачає сукупність завдань і функцій та компетенцію, які, на думку вченого, є основою структурно-організаційного блоку його діяльності [9, с. 13].

Отже, беручи за основу зазначене визначення та враховуючи особливість діяльності Національної поліції, поняття її адміністративно-правового статусу як суб'єкта профілактичної діяльності можна охарактеризувати як регламентовану нормами адміністративного законодавства систему структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження в сфері попередження вчинення правопорушень і злочинів.

У законі України «Про Національну поліцію» лише частково розкривається зміст профілактичної діяльності Національної поліції, зокрема визначаються права та обов'язки цього органу в досліджуваній сфері. На підставі їх аналізу можемо стверджувати, що структуру адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності складають такі елементи: мета та завдання профілактичної діяльності; принципи профілактичної діяльності; організаційна структура Національної поліції як суб'єкта здійснення профілактичної діяльності; повноваження поліції в зазначеній сфері. Стисло охарактеризуємо ці елементи.

Зокрема, головною метою профілактичної діяльності Національної поліції України є зменшення кількості вчинюваних правопорушень та злочинів і забезпечення таким чином високого рівня публічної безпеки та порядку. Із цією метою Національна поліція виконує завдання щодо захисту прав та інтересів громадян, виявлення та попередження правопорушень, виявлення умов та причин учинення правопорушень, здійснення заходів, спрямованих на їх усунення, тощо.

Принципи діяльності Національної поліції закріплено в розділі II закону України «Про Національну поліцію». Що ж стосується безпосередньо принципів здійснення профілактичної діяльності, то серед них варто виділити такі, як безперервність, рівність, наукова обґрунтованість та ін.

Важливим елементом у структурі адміністративно-правового статусу Національної поліції є організаційна структура цього органу, адже наявність конкретного підрозділу або управління, відповідального за цей напрямок роботи, суттєво підвищує її ефективність. Д. О. Кулик визначає, що структура державної служби – це сукупність ланок і рівнів державної служби, їх підпорядкованість і взаємозв'язок [10, с. 218]. Організаційна структура Національної поліції визначається статтею 13 закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої у складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення [8].

У структурі Апарату Національної поліції України утворюється Департамент превентивної діяльності, а на територіальному рівні

у складі патрульної поліції утворюється управління превентивної діяльності. Структуру останнього складають такі відділи: відділ дільничних офіцерів поліції, відділ ювенальної превенції, відділ забезпечення публічної безпеки, відділ масових і охоронних заходів, відділ контролю за обігом у сфері дозвільної системи, відділ аналізу та планування спеціальних заходів, відділ забезпечення безпеки дорожнього руху, відділ впровадження системи автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху та аналізу за станом доріг [11; 12].

Відповідно, кожний відділ спеціалізується на здійсненні профілактичної діяльності в своїй сфері (наприклад, відділ ювенальної превенції – на попередженні вчинення правопорушень серед неповнолітніх). Така система організації Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності є досить вдалою, оскільки дозволяє охопити широке коло повноважень у сфері профілактичної діяльності та рівномірно розподілити їх між різними відділами. Наявність єдиного управлінського центру дозволяє виявити конкретних посадових осіб – керівників управлінь превентивної діяльності, відповідальних за стан роботи в досліджуваному напрямку у відповідному регіоні та в цілому у державі (Департамент превентивної діяльності в структурі Апарату Національної поліції).

Визначальним елементом адміністративно-правового статусу Національної поліції є її повноваження, які містять взаємобумовлені права та обов'язки, причому первинним елементом у цій конструкції виступають саме обов'язки, для виконання яких поліція наділяється відповідними правами.

І. Б. Стахура виділяє такі профілактичні права й обов'язки громадських формувань з охорони громадського порядку: проведення профілактичних бесід; роз'яснення положень законодавства та інші заходи правового виховання; надання належної педагогічної, психологічної та соціальної допомоги; залучення осіб, до яких застосовуються засоби профілактичного впливу, до суспільно-корисної діяльності; підбір шефів, наставників, волонтерів та громадських вихователів; обговорення поведінки правопорушників у навчальних і трудових колективах та громадських організаціях і створення навколо цих осіб обстановки загального осуду [9, с. 9].

На відміну від громадських формувань, Національна поліція володіє державно-владними повноваженнями, що обумовлює можливість застосування методів не лише переконання, але і примусу. Основними повноваженнями Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності відповідно до закону України «Про Національну поліцію» [8] є такі: виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального чи адміністративного

правопорушення; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та ін.

Отже, адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності зазнав суттєвих змін порівняно зі статусом колишньої міліції. Зокрема, з позитивного боку необхідно відмітити виділення окремого структурного підрозділу, відповідального за превентивну діяльність, розширення повноважень у сфері профілактики правопорушень та ін. Водночас права й обов'язки Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності потребують уточнення в окремому відомчому акті.

На підставі проведеного в цій статті наукового дослідження можемо зробити **висновок**, що особливість адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності полягає передусім у тих повноваженнях, які виконує поліція в процесі здійснення такої діяльності. Крім того, певні особливості статусу проявляються і в інших елементах, зокрема в меті та завданнях профілактичної діяльності та в організаційній структурі Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Подальший розвиток адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності передбачає розробку відомчих нормативно-правових актів, які регламентуватимуть цей вид діяльності у різних напрямках. Формулювання відповідних пропозицій має стати наступним науковим завданням у цій сфері.

Список бібліографічних посилань: 1. Курило С. Л. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку // Форум права. 2012. № 1. С. 523–526. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_1_79. 2. Ожегов С. И. Словарь русского языка/под ред. Н. Ю. Шведовой. [23-е изд.]. М.: Рус. яз., 1990. 917 с. 3. Проблемы теории государства и права: учебник/под ред. С. С. Алексеева. М.: Юрид. лит., 1979. 392 с. 4. Гудима Н. В. Проблема статусу центральних органів виконавчої влади у реформуванні державного управління. *Європейські перспективи*. 2010. № 4. С. 80–84. 5. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т./за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юрид. думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с. 6. Бандурка О. О. Державна податкова служба в Україні: система, правовий статус, модернізація: монографія/МВС України, Нац. ун-т внутр. справ. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 234 с. 7. Венедиктов В. С., Іншин М. І. Статус працівників органів внутрішніх справ України як державних службовців: наук.-практ. посіб./ МВС України, Нац. ун-т внутр. справ. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 188 с. 8. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. 9. Стахура І. Б. Адміністративно-правові засади діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку щодо профілактики правопорушень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2011. 19 с. 10. Кулик Д. О.

Характеристика організаційно-штатної структури сучасного інституту державної служби // Форум права. 2013. № 4. С. 215–219. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_37. 11. Структура Национальной полиции Украины (по состоянию на 22.06.2016) // Национальна поліція України: тимчас. веб-сайт. URL: <http://www.npu.gov.ua/ru/publish/article/523003>. 12. Структурні підрозділи УГД // Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Київській області: офіц. сайт. URL: <http://udai.gov.ua/korisna-informacia/zakonodavcha-baza/2580/>.

Надійшла до редколегії 22.07.2016

Фелик В. И. Особенности административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта профилактической деятельности

Определены особенности административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта профилактической деятельности. Исследованы научные подходы к определению понятия и структуры административно-правового статуса государственного органа, раскрыто значение понятия «административно-правовой статус Национальной полиции как субъекта профилактической деятельности», охарактеризованы особенности административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта профилактической деятельности на основе анализа положений законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: Национальная полиция Украины, профилактика, деятельность, статус, субъект.

Felyk V. I. Features of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as the subject of preventive activities

The article is devoted to determining the peculiarities of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as the subject of preventive activities. Scientific approaches to determining the notion and structure of administrative and legal status of the state authority have been studied; the meaning of the concept of “administrative and legal status of the National Police as the subject of preventive activities” has been revealed; the peculiarities of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as the subject of preventive activities based on the analysis of legislation in this area have been characterized.

It has been established that crime prevention as the direction of the National Police activities is a system of police measures and powers, methods and ways of their implementation, carried out in order to prevent offenses' commission or to reduce their negative effects, to decline the crime rate in the country and in some regions, as well as to ensure the high level of public safety and order. It has been indicated that administrative and legal status of the National Police as the subject of preventive activities undergone significant changes compared to the status of the former militia. In particular, the author has called as positive the predictions of separate structural unit responsible for preventive activities, empowerment in the field of crime prevention,

etc. At the same time it has been specified on the need to clarify the rights and duties of the National Police as the subject of preventive activities within a separate departmental act. It has been proved that the feature of administrative and legal status of the National Police as the subject of preventive activities is, above all, in those powers operated by the police in the course of such activities. Besides, certain features of the status are manifested in other elements, including objective and tasks of preventive activities, organizational structure of the National Police as the subject of preventive activities.

Keywords: National Police of Ukraine, preventive work, activities, status, subject.

